Openingsrede van de voorzitter, dr, W. P. Berghuis, gehouden op het Partij Convent op zaterdag 28 oktober 1961 te Amsterdam

In hart en nieren

Het politieke actie-beeld is aan voortdurende verandering onderhevig. Er zijn momenten, waarin onze aandacht in het bijzonder wordt gevraagd voor en toegespitst op zaken van binnen- lands-nationale aard, zoals b.v. toto, of kinderbijslag of mammoetwet of in meer algemene zin op de positie van het huidige kabinet.

Er zijn andere momenten, waarin de aandacht in veel sterkere mate wordt gevraagd — zonder dat de nationale zaken op zichzelf hun betekenis verliezen — voor de externe, de buiten onze landsgrenzen optredende aangelegenheden. Dit laatste is in toenemende mate en op dit ogenblik in bijzondere zin het geval. Het is o.m. ook gebleken bij de onderwerpen, die bij de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer veruit het zwaarste accent hebben gekregen. En het is nodig, dat wij bij de onderlinge afweging van de betekenis der diverse politieke zaken, waarover wij hebben te oordelen en een beleid hebben te voeren, bewust met deze situatie rekening houden.

Ik wil bepaaldelijk niet beweren, dat er op dit ogenblik aan het binnenlandse front volmaakte rust heerst. Er zijn nog wel enkele brandhaarden, die mogelijk nog eens weer kunnen uitlaaien. Maar op dit ogenblik vertonen zij toch een grotere rust dan zij in de afgelopen periode hebben gedaan en in elk geval worden zij nu overschaduwd door externe zaken, zoals de algemene internationale situatie en de kwestie Nieuw-Guinea.

Het kabinet De Quay zit nu in zijn derde bewindsjaar. Er is voor mij thans geen aanleiding over de algemene positie van dit kabinet beschouwingen te houden. Dat is in de afgelopen periode ook onzerzijds reeds een en andermaal gedaan en een wezenlijke wijziging is in de situatie niet ingetreden. Ik zou alleen willen zeggen, dat naar mijn mening het kabinet door bepaalde struikelingen, zwakheden en gekrakeel heen mag terugzien op een aantal voor het volksleven goede en belangrijke resultaten van zijn beleid, waardoor gezegd mag worden, dat het gedaan heeft wat een goede regering betaamt.

P. V. d. A. schoot ergens over doei heen Voor wat de binnenlandse politiek betreft, zou ik voorts alleen nog een opmerking willen maken — zonder te willen generaliseren — omtrent de tot nu toe gevoerde oppositie. De oppositie van de P. v. d. A. heeft er tijdens de levensduur van het zittende kabinet wel heel sterk haar kracht in gezocht, niet door zonodig felle maar constructieve kritiek op het zakelijke beleid van de regering te leveren en deze zakelijke kritiek aan den volke duidelijk te maken — wat niet alleen haar recht maar ook haar taak is —, maar daarin, dat zij van het begin af — gebruik makende van bepaalde ab origine aan het kabinet klevende onvolkomenheden en gebreken (quid non?) — het gevoerde beleid heeft pogen voor te stellen als een farce van regeringsbeleid.

Daarmede heeft zij niet alleen soms gevaarlek dicht de grens van een afbreuk doen aan het democratisch respect voor het overheidsgezag benaderd, maar heeft bovendien deze oppositle- taktiek van het tot-een-farce-willen-maken van het regeringsbeleid als een boemerang gewerkt, omdat zij de oppositie in haar wezenlijke waarde binnen een democratisch bestel soms zelf tot een farce heeft gemaakt. Want het viel voor de nuchtere toeschouwer — en dat is het Nederlandse kiezersvolk — in de zakelijke uitkomsten nog wel wat mee met het feitelijke effect van het gevoerde beleid.

De P. V. d. A. heeft in haar oppositie-methoden ergens over het doel heengeschoten. Ik betreur dat. Daarvoor is de P. v. d. A. te belangrijk en in het Nederlandse politieke bestel een te gewichtig en constructief element, dat steeds met andere bonafide groepen gereed moet staan om — in welke combinatie ook — de leiding van ’s lands zaken ter hand te nemen. Ik aarzel niet te stellen — ondanks de principiële bezwaren welke ik tegen deze partij heb — haar te goed te achten voor de positie, waarin zij zichzelf als oppositie-partij mln of meer heeft gemanoeuvreerd.

Hammarskjoeld en de U.N.O.

Tredende op het terrein van de internationale verhoudingen, zou ik om te beginnen een woord van eerbiedige nagedachtenis willen uitspreken jegens de bij de vervulling van zijn hoge ambt omgekomen secretaris-generaal van de U.N.O., Hammarskjoeld.

Zijn grote verdienste is, naar ik meen, geweest, dat hij ondanks

kritiek, die zo nu en dan op zijn werk werd geleverd, in een uiterst chaotische en gevaarlijke situatie het vertrouwen van de jonge Afrikaanse staten voor de U.N.O. heeft verworven en hen uit de handen van Chroestjow's politiek heeft weten te houden. De goodwill van de U.N.O. bij de Aziatische en Afrikaanse landen is versterkt en dat is een uitermate waardevolle zaak.

De z.g.n. niet-gebonden landen mogen, wellicht op goede gronden. een politieke binding met de Westerse mogendheden afwijzen, zij ontmoeten op niet te miskennen wijze het Westen in de U.N.O. En zij zullen ook bepaald wel beseffen, dat hun gehele zelfstandige politieke bestaan er op dit ogenblik nog is door de aanwezigheid van een sterke georganiseerde macht der Westerse wereld.

Krachtig staan in zenuwen-oorlog

Wij verkeren momenteel in een ernstige crisis om Berlijn. Wanneer er op dit ogenblik niet zulke spectaculaire uitingen van deze crisis zijn als enige tijd geleden, ofschoon de gebeurtenissen van gisteravond (moeilijkheden Inzake het interzonale verkeer in Berlijn) duidelijk op een nieuwe toespitsing wijzen, moeten wij er ons des te meer voor hoeden om de ernst van deze spanning te onderschatten. De Russische 50-megaton-bom wijst daarop overigens op zichzelf reeds duidelijk. Het gaat bepaald om wezenlijke zaken, die de politiek van het Westen tegenover die van het Sovjet-bloc doen staan. Wij zullen ons in volle omvang moeten realiseren, dat het gaat om zaken, waarmede een menselijk leven in gerechtigheid en vrijheid gemoeid is.

Ook al kunnen wij van oordeel zijn, dat op zichzelf bepaalde situaties in de wereld, zoals b.v. de status van Berlijn, onnatuurlijk zijn en niet tot in lengte van jaren zo kunnen blijven en daarom stof tot onderhandelingen kunnen geven, wij moeten als vrije landen weigeren om ons in besprekingen daarover door Rusland In een dwangpositie te laten brengen. Voor ons, Nederlanders, zijn wat dit betreft veelzeggend de recente methoden, zoals die door de Russische ambassadeur

op Schiphol zijn vertoond.

Wij kunnen wellicht eens een zekere vrees hebben, dat de Duitsers de kwestie-Berlijn soms te sterk op zichzelf toespitsen, maar dit mag toch niet onze aandacht van de wereldomvattende aard van dit conflict aflelden en een eventuele weder-aanwijzing van Dr. Adenauer als kanselier zou erop wijzen, dat ook de Bondsrepubliek dat niet doet.

Wij behoren als klein land niet tot de mogendheden, die in directe zin het conflict om Berlijn moeten behandelen en oplossen. En dat moeten wij dan ook niet proberen. Wij mogen natuurlijk onze mening zeggen, ons commentaar geven, maar wat wij vooral moeten doen is ons uitspreken voor een vastberaden en wijs beleid van de grote Westerse mogendheden, waarbij wij met name duidelijk en onomwonden ons vertrouwen uitspreken in de Verenigde Staten van Amerika, het land dat veruit de grootste last en verantwoordelijkheid in deze dingen draagt. Daar is Frankrijk niks bij. Amerika moet weten, dat de andere landen in een aangelegenheid als deze zijn leiding aanvaarden. Er zijn nu eenmaal situaties, waarin men de zaak waarom het gaat duidelijk moet toevertrouwen aan diegene, die de leiding heeft en aan wie deze tockomt. En dat is duidelijk Amerika. En wat wij zullen moeten doen is het tonen van een sterk moreel, ook als de spanningen eventueel nog toenemen, dat wil zeggen, dat wij ons innerlijk instellen op de ernstigst denkbare omstandigheden, welke wij ons menselijkerwijs kunnen voorstellen, om daardoor krachtig te staan in de zenuwen-oorlog die woedt. Berlijn is voor Chroestjow een stuk wereldpolitiek. Het is dat eveneens voor de vrije wereld. Maar God bestuurt de wereld naar Zijn plan, en dat ligt op een volstrekt ander niveau. Dat rijst n.1. niet uit naar de toppen van het menselijk kunnen, maar daalt af naar de mens in Zijn kind- zijn.

Nieuw-Guinea

Ik kom nu op het punt Nieuw-Guinea. Men heeft hier en daar zowel in onze eigen kring als daarbuiten nogal opgekeken van het geluid, dat onze Tweede Kamerfractie een paar weken geleden bij de algemene politieke beschouwingen heeft laten horen en dat uiting gaf aan het inzicht, dat een ,,open gesprek" met Indonesië wenselijk zou zijn.

Sommigen zijn zelfs wat onthutst geweest, dat dit geluld uitgerekend van anti-revolutionaire zijde kwam. Men is, begrijpelijk, na de gebeurtenissen van december van het vorige jaar, wat schrikachtig geworden omtrent eventueel optredende kortsluitingen in onze kring. Daarom wil ik u te dien aanzien ook direct geruststellen. Er is geen kortsluiting. Integendeel. Het pleidooi van anti-revolutionalre zijde voor een open gesprek met Indonesië is uitvloeisel van een ernstig en hartelijk gemeenschappelijk intern beraad in de topleiding van onze partij.

Degenen, die de bladen goed gevolgd hebben, hebben voor zichzelf ook reeds kunnen constateren, dat het geluld van de Tweede Kamerfractie niet uit de lucht is komen vallen, maar dat het medio september voorafgegaan werd door een artikel mijnerzijds in Nederlandse Gedachten, direct gevolgd door twee hoofdartikelen in Trouw van dezelfde strekking. Ik kan u tevens verzekeren, dat wij in het interne beraad tot de genoemde zienswijze zijn gekomen In het volledige besef van onze verantwoordelijkheid jegens onze partij en, uiteraard in het bijzonder, jegens land en volk van Nieuw-Guinea om wier toekomstig lot het hier voor ons primair gaat, maar mede ingegeven door een ernstig verlangen om, als dat met inachtneming van het vorige mogelijk is, nog weer tot een goede verhouding met het met ons in wezen zo nauw verbonden Indonesië te komen.

Zelf oordelen

Ik begrijp best, dat niet allen zomaar ineens hebben kunnen verstaan, dat de Anti-Revolutionairen deze bilaterale koers van een gesprek met Indonesië zouden gaan varen, waarbij, zou ik eraan toe willen voegen, dan toch wel mag worden verondersteld, dat men zijn oordeel niet laat bepalen door hetgeen anderen op dit punt van de a.r.-houding zeggen, maar in de eerste plaats door wat zij, die verantwoordelijkheid in onze partij dragen, zelf zeggen.

Maar als men mij zou zeggen, dat men er ontsteld over is, dan deugt er iets niet. Want als er iets is, dat ons nooit koud heeft mogen laten, dan zijn dat wel de ontstane betrekkingen, of liever: niet-betrekkingen met een land, waarmede wij eeuwen lang door goed en kwaad gerucht heen verbonden zijn geweest.

En eerlijk gezegd, ik geloof eenvoudig niet, dat wij het in wezen niet eens zijn over een wettig en rechtmatig streven in deze richting, hetgeen vanzelfsprekend ook inhoudt een nakomen van onze verplichtingen jegens Nieuw-Guinea. En of dat kan, is iets dat niet vóór een gesprek met Indonesië vast te stellen is, maar eerst daarna.

Wij zijn wellicht in veler ogen binnen en Duiten onze kring gezien als ,,diehards" ten opzichte van Indonesië. Men leidt dat af uit ons verzet indertijd tegen de souvereiniteltsoverdracht en onze grieven jegens het beleid van Indonesië daarna. Ik wil niet treden in een beoordeling of verdediging van het antl-revolutionaire beleid in het verleden. Dat is op dit ogenblik niet aan de
orde. Het is ons beleid als partij geweest, en daarvoor willen wij ook de verantwoordelijkheid dragen.

Indonesië laat ons niet los

Maar hoe het ook zij, wij hebben — en ik hoop dat leder van ons dit voor zich persoonlijk ook kan zeggen — toen de souvereiniteitsoverdracht was tot stand gekomen deze loyaal en als rechtmatig erkend en hebben niet geprobeerd er langs een achterdeur weer iets aan af te doen. Wij zijn geen „diehards" tegenover Indonesië. Integendeel, Indonesië laat ons niet los, al was het alleen reeds om de christelijke zendingsband.

wij zijn vaak fel geweest jegens het Indonesische optreden. Maar dat was geen felheid vanwege hardheid of koudheid of onverschilligheid en ook niet wegens stoffelijk verlies. Het was felheid wegens „bezeerdheld", wegens verdriet, dat het zo moest lopen met onze verhouding. Als het goed was, brandde in ons steeds het verlangen, dat het nog eens weer goed zou worden. Men mag dit geïdealiseer noemen, maar ik dacht, dat het christelijk geïdealiseer is, waarvoor wij niet mogen terugschrikken, mits wij er tevens geheel chrlstelijk-nuchter en zakelijk bij blijven. Maar nuchterheid is onze zwakste zijde niet.

Jaren uitgekeken

Men heeft gesproken van een reuzen-omzwaai bij de Anti-Revolutionairen. Ik kan uiteraard ten diepste alleen maar

beoordelen hoe dit bij mijzelf ligt, en dan wil ik wel zeggen, dat er bij mij persoonlijk geen sprake is van een omzwaai, maar dat ik jaren heb uitgekeken naar een gelegenheid, dat wij weer met Indonesië tot een gesprek zouden komen, en dat heb ik ook niet onder stoelen of banken gestoken.

Niets te maken met groep-Rijkens

Ik wil niet treden in een beoordeling van de achtergronden en de bedoelingen van de groep-Rijkens. Ik ben zelfs bereid ervan uit te gaan, dat deze honorabel en respectabel zijn, ook wat de Nederlandse verplichtingen jegens Nieuw-Guinea aangaat. Maar ik meen. dat in leder geval de wijze van werken van deze groep vertroebelend heeft gewerkt en dat het optreden, waartoe zij zich

laatstelijk heeft laten verleiden, ongeoorloofd was. Het zal u, naar ik aanneem, reeds zonder meer duidelijk zijn, maar ik wil het toch voor de goede orde nog even duidelijk stellen, dat wij met deze groep niets te maken hebben.

Het is voorts, ook voor de goede orde, noodzakelijk twee andere dingen duidelijk te stellen.

Geen aanval op regeringsvoorstel

In de eerste plaats zullen wij er nu rekening mee moeten houden, dat onze regering thans een volledig internationalisatie-plan bij de Assemblée van de U.N.O. ter tafel heeft gelegd, waardoor de Nieuw-Guinea-aangelegenheld op dit ogenblik in directe zin speelt voor het wereldforum en in verband waarmede wij ons uiteraard in de nationale discussie in acht hebben te nemen, zoveel als mogelijk is.

De anti-revolutionaire zienswijze is geen aanval — en nog minder een „stoot onder de gordel" zoals de heer Burger insinueerde — op de inhoud van het Regeringsvoorstel, dat de zaak uit een impasse losgemaakt heeft, dat volkomen onbaatzuchtig is en waarvan wy alleen maar hopen dat het, indien het aanvaard wordt, de toekomstbelangen van Nieuw-Guinea alleen maar zal dienen. Maar het gaat ons om een ernstig betoog, dat het plan- Luns een wezenlijk element mist, een essentiële schakel overslaat, n.1. een bilateraal gesprek met Indonesië. Het sluit dit element weliswaar niet uit, maar het schakelt het niet positief en spontaan in. En in zoverre is ons pleidooi een noodzakelijke aanvulling op het

Regerings-plan om te voorkomen, dat van nu af alleen maar meer een internationale weg kan worden bewandeld en geen bilaterale.

Het gaat primair om de Papoea's

En in de tweede plaats; Wij laten met onze anti-revolutionalre zienswijze de Papoea's niet in de steek! Integendeel, het gaat ons primair om hen. Wij houden vast aan de toezegging, dat de bevolking van Nieuw-Guinea in staat zal worden gesteld zelf over haar toekomst te beschikken.

Wij moeten er grote ernst mee maken, maar tevens proberen te voorkomen, dat er bij voorbaat bij degenen, die het allereerst aangaat, een misschien bedenkelijke verenging van het begrip zelfbeschikking plaatsvindt. Wij moeten om te beginnen in het

oog houden, dat deze zelfbeschikking nog niet een feit is. Zij moet in de toekomst plaatsvinden.

Op dit ogenblik draagt Nederland nog verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het land in de richting van zelfbeschikking. En in dat verband is het niet verantwoord om één van de mogelijke toekomstwegen voor Nieuw-Guinea, n.1. een samengaan met Indonesië, bij voorbaat mentaal te blokkeren. Men zal zeggen, dat het Regerings-plan dat ook niet doet en formeel gesproken is dat ook zo. Maar ik meen, dat het Nederlands verantwoordelijkheid is dit punt zelf te onderzoeken en, als er iets in mocht zitten, daarover zelf met de bevolking van Nieuw-Guinea overleg te plegen.

Wij mogen dit volk niet aan zichzelf overlaten, dan nadat wij een uiterste poging hebben gedaan om het niet in de toekomst te belasten met de gevolgen van een conflict tussen Nederland en Indonesië. Ik hoop, dat de verantwoordelijke leiders der Papoea's zich thans reeds ervoor zullen weten te hoeden om bij hun eigen standpuntbepaling inzake de toepassing van de zelfbeschikking deze bij voorbaat te beperken tot een eng en wellicht onwerkelijk nationalisme, waardoor zij zichzelf de mogelijkheid van eventuele toekomstige bewegingsruimte zouden ontnemen. Een actie voor eigen wapen, vlag, volkslied enz. is aantrekkelijk, maar zij lijkt mij toch voorbarig.

„Open gesprek”

En wat nu de zaak van een „open gesprek” zelf aangaat: Een open gesprek wil zeggen, dat de partijen bereid moeten zijn een gesprek aan te vangen zonder vooraf de aanvaarding van elkanders uitgangspunten of condities te eisen. Die condities komen tijdens het gesprek wel aan de orde. Men zal om te beginnen de uitgangspunten, n.1. van de zijde van Indonesië, dat Nieuw-Guinea rechtens reeds bfl Indonesië behoort, en van Nederlandse kant, dat dit land onder Nederlandse souvereiniteit ligt, eens even bulten beschouwing moeten laten en samen moeten nagaan of men het eventueel over de feitelijke aangelegenheden eens kan worden.

Het gaat erom af te tasten of partijen bereid zijn in volledig begrip voor elkanders positie en verantwoordelijkheden te trachten een oplossing te zoeken, die voor Indonesië, Nieuw-Guinea en Nederland acceptabel is. Indien dit het geval mocht zijn dan is de kwestie van de uitgangspunten een formele aangelegenheid. En indien Indonesië onverhoopt alleen maar harde onderhandelingen

éh

zou willen, dan zou dat tijdens een open gesprek moeten blijken

Minister-President Prof. De Quay heeft In de Tweede Kamer in antwoord aan de heer Bruins Slot o.m. gezegd: „Het kabine ziet derhalve in zulk een gesprek geen heil, omdat de uitoefening van het recht van zelfbeschikking niet gewaarborgd zou zijn".

M.i. wordt zo de zaak onjuist gesteld en geeft deze stelling aanleiding tot een, wellicht ernstig, misverstand.

Het gaat er niet om of vóór het gesprek vaststaat, dat de uitoefening van het recht van zelfbeschikking gewaarborgd zou zijn — dat behoeft voor het gesprek ook niet vast te staan — maar het is een punt dat nó het gesprek zou moeten blijken. Hetgeen nu omtrent een losse bespreking te New York tussen Minister Luns en twee Indonesiërs (Yamin en Zain) wordt medegedeeld, zegt mij te dien aanzien niets, maar dan ook totaal niets.

Waarom nu?

Nu zal men wellicht zeggen; Waarom komt gij, Anti-Revolutionairen, eerst thans met deze gedachte van een open gesprek, een gesprek dat tussen haakjes uiteraard alleen zal kunnen plaatsvinden indien beide partijen bereid zijn er ongeconditioneerd aan te beginnen. Och, bij de vraag naar het waarom zal men in het oog moeten houden, dat alles zo zijn ontwikkeling heeft. Tot voor kort leek de verhouding met Indonesië volstrekt hopeloos en uitzichtloos. Ik beoordeel ook thans weer niet of wij daaraan schuld hadden, maar constateer alleen, dat het zo was. De hardheid van Indonesië's optreden jegens Nederland en de Nederlandse belangen, het keihard afkappen van alle officiële contacten met ons land, maakten een suggestie In de richting van een gesprek vrijwel zinloos.

Maar in de laatste maanden zijn er symptomen van een klimaatsverandering in Indonesië ten opzichte van ons en bemerken wij iets van een op niet-onofflciële wijze zoeken van contact met ons. Ik wil stellig deze symptomen nuchter beoordelen, maar ik wil ze toch ernstig nemen en in elk geval: wij mogen er niet langs heengaan, zij geven een zekere opening, waarnaar wij al zolang hebben uitgekeken. En wij zullen moeten toestemmen, dat deze opening van Indonesische zijde is geboden.

Ik weet, dat velen ook bulten onze kring het met wat wij beogen van harte eens zijn. Ik zou willen, dat geheel politiek Nederland en uiteraard in de eerste plaats onze Regering zich als
aanvulling op het bij de U.N.O. ingediende plan alsnog voor een bilateraal gesprek met Indonesië zou uitspreken.

Verhouding A.R.P.-C.H.U.

Thans zou ik nog enkele opmerkingen willen maken over een andere zaak, die ons innerlijk voortdurend bezig houdt: de onderlinge relatie der christelijke partijen.

Inzake de samenwerking in internationaal en nationaal verband tussen rooms-katholieke en protestantse partijen zijn er in de laatste maanden geen nieuwe elementen of gezichtspunten in het geding gekomen. Onze positieve Instelling te dien

aanzien is voldoende bekend, zodat ik thans niets heb toe te voegen aan en dus blijf bij hetgeen dezerzijds bij vorige gelegenheden is uitgesproken.

Met betrekking tot onze verhouding met de ons nauwst verwante politieke partij, de Christelijk-Historische Unie, is er wel iets nieuws gebeurd. Dat nieuwe is de rede van prof. Van Niftrik, enkele maanden geleden gehouden voor een christelijk-historische conferentie, waarin deze zich zeer positief uitspreekt jegens een nauwer verband tussen onze beide partijen.

Wij hebben onzerzijds in de afgelopen maanden bewust vrijwel niet gereageerd op dit nogal opzienbarende betoog, in de eerste plaats omdat wij in de laatste Jaren omtrent de nauwere samenwerking tussen de beide grote Reformatorisch-Christelijke partijen en ook omtrent het streven naar één Reformatorisch-Christeljke partij ons reeds zo vaak positief en dringend hebben uitgesproken, dat wij meenden te moeten voorkomen om voor opdringerig en daarom hinderlijk voor de andere partij te worden aangezien.

En in de tweede plaats, omdat het hier duidelijk ging om een discussie in de boezem van de C.H.U. zelf, waarin wij niet moesten roeren. Ik wil mij ook thans zeer beslist niet mengen in deze discussie, maar alleen uitspreken, dat wij het geluid van prof. Van Niftrik met vreugde hebben gehoord. Ik geloof ook, dat de heer Van Niftrik gelijk had, toen hij blijkens krantenverslagen enige tijd later stelde, dat het initiatief nu van C.H.-zijde moet komen.

Gaarne gesprek met C.H.U.

De voorzitter van de Christelijk-Historische Unie, de heer Beer-
nink, heeft kortgeleden verklaard, hoezeer hij ook vooralsnog geen heil ziet in een samengaan van onze partijen, dat hij wel bereid is tot een gesprek met ons. Ik zou bij deze willen verklaren, dat wij gaarne van het bestuur der Christelijk-Historische Unie een uitnodiging tot een dergelijk tweezijdig gesprek tegemoet zien.

Reformatorisch-Christelijke partij-organisatie

Hoezeer ik mij, zoals gezegd, ook wil onthouden van een treden in de concrete discussie naar aanleiding van de rede-Van Niftrik, wil ik nog wel enkele algemene opmerkingen maken met betrekking tot de Reformatorisch-Christelijke partij-organisatie in deze tijd, in de hoop, dat zij op bescheiden wijze mede kunnen dienen ter voorbereiding van een eventueel gesprek.

De Nederlands-Reformatorische levens- en volksuiting, zoals die onder invloed van Groen van Prinsterer, maar structureel vooral onder die van Kuyper, en gedragen door de Gereformeerde gezindte op politiek terrein gestalte heeft gekregen in de Anti- Revolutionaire Partij, vertegenwoordigt ongetwijfeld naar belijdenis, geestesmerk en stijl een duidelijk eigen element in het Nederlandse protestantisme, dat in het verleden op allerlei terrein een aparte organisatorische gestalte heeft gekregen en dat, naar zijn inhoud, ook voor de toekomst van blijvende en stuwende waarde is, wanneer het by de voortduur innerlijk wordt beleefd en zijn gelding behoudt.

Dit wil echter niet zeggen, dat deze Gereformeerde (bedoeld wordt uiteraard Gereformeerd in de zin van Gereformeerde gezindte) levensuiting nu vanzelfsprekend in de wereld van vandaag op allerlei terrein ook die aparte organisatorische gestaite moet behouden.

Wij hebben trouwens in de latere decennia reeds allerlei belangrijke Protestants-Christelijke organisatie-vormen zien optreden, die breder waren dan het typisch Gereformeerde. Ik noem hier maar C.N.V., andere christelijk-sociale organisaties, de N.C.R.V. e.a.

Een nieuw verschijnsel is echter — en het is nodig daarop acht te slaan — dat in onze tijd ook de zgn. oude organisatie-stijl- Kuyper op alleriei punten bezig zijn hun typisch Gereformeerde karakter te verliezen. Symptomen daarvan ziet men in de Gereformeerde Kerken, in de Vrije Universiteit, bij het middelbaar onderwijs en in zekere zin ook in onze eigen partij.

Nu kan men over deze geestesontwikkeling in de kring der Gereformeerde gezindte oordelen zoals men wil. Men kan

er bedroefd over zijn of men kan er een nieuw Reformatorisch élan in zien. Maar hoe dit ook zij, de ontwikkeling is een feit, waarmede rekening zal moeten worden gehouden, indien wij niet tot steriliteit willen vervallen.

Ik noem deze dingen omtrent de ontwikkeling in de kring der Gereformeerde gezindte, omdat ik de Indruk heb, dat de Christelijk-Historischen wel eens bang zijn, dat ons pleidooi voor één Reformatorische partij betekent een nieuwe partij met een Gereformeerde signatuur.

Het is daarom goed te stellen, dat dit niet het geval is. Het zou bovendien ook irreëel zijn om zoiets in het achterhoofd te hebben.

Wij pleiten van onze kant voor één Reformatorisch-Christelijke partij, omdat wij menen, dat gelet op de verhoudingen waarin wij thans in de wereld leven, en gelet op de maten, waarin wij thans moeten denken, de Reformatorische politiek het zich niet meer kan permitteren om zich tegenover de wereld en voor het komende geslacht te presenteren in de organisatorische gescheidenheid zoals wij die te onzent kennen.

En die ene partij zou een partij moeten zijn niet van een verwaterde en genivelleerde geestelijke samenstelling, maar een, waarin zowel de Gereformeerde Anti-Revolutionair met zijn complete gezicht, als prof. Van Niftrik met zijn complete gezicht, en de heer Beernink met zijn complete gezicht, en voorts ieder die op basis van een gemeenschappelijk beginselprogram voorstander is van een eigen organisatorische politieke gestalte der Reformatie plaats kan vinden.

Het zou merkwaardig zijn, indien wij het temidden van de enorme spanningen van deze tijd niet over een gemeenschappelijk belijdend beginselprogram en over de hoofdlijnen van een gemeenschappelijk beleid eens zouden kunnen worden. Opmerkelijk was, dat prof. Van Niftrik zei — en dat verplicht hem tot niets — dat hij het nieuwe anti-revolutionaire beginselprogram geheel kan onderschrijven.

Reformatie krijgt nieuwe kansen

Als het goed is hebben wij er voor het oog van de wereld geen vrede mee, dat wij organisatorisch uit elkander liggen. Wij zouden een druk, die er in deze tijd toch in zekere zin op de Chris-

telijke politiek ligt, kunnen wegnemen en gezamenlijk een nieuw perspectief voor de Reformatorisch-Christelijke politiek kunnen openen. En de Reformatie krijgt, als ik het goed zie, in deze tijd nieuwe kansen, ook in haar betrekkingen ten opzichte van het Rooms-Katholicisme. Zij krijgt deze, mits zij zich enerzijds hoedt voor geborneerdheid, maar tevens zorgt voor lijn en richting in haar Bijbels belijden.

Wat te doen?

Wat moeten wij nu ten aanzien van deze dingen doen? Wat moeten onze kiesverenigingen thans te dien aanzien doen?

Wij moeten met deze dingen bezig zijn. Wij moeten er met elkaar en met anderen over praten. Wij mogen in deze dingen een zeker ongeduld tonen, maar wij zullen tevens geduld moeten hebben.

Maar wat wij vooral moeten doen is: actief bezig zijn in het werk van onze eigen partij, want het is bepaald niet zo, dat ons verlangen naar één Christelijke partij onze partij, zoals zij is, in de lucht doet hangen. Integendeel, zij is nu een eigen, zelfstandige en gezonde realiteit in het politieke bestel. En de beste dienst, welke wij aan de totaliteit van de Reformatorisch-Christelijke politiek thans kunnen verlenen, is te werken voor onze eigen partij en voor wat zij nastreeft. Wat dit betreft, zou ik daarom tenslote nog uw aandacht willen vragen voor enkele organisatorische activiteiten, welke die aandacht in de eerstkomende maanden in het bijzonder verdienen.

Organisatorische activiteiten

In de eerste plaats de voorbereiding voor de a.s. Staten- en gemeenteraadsverkiezingen, waarbij niet alleen de propaganda, maar vooral ook de vaststelling der kandidatenlijsten met zorg dient te geschieden. Een van de belangrijkste taken van een politieke party is van ouds geweest het selectief werkzaam zijn. Dat selecteren komt hierin uit, dat men de besten in de zin van meest bekwame en toegewijde vertegenwoordigers in de bestuursorganen tracht verkozen te krijgen, terwijl daarbij tevens met de — gelukkig — gevarieerde samenstelling van onze partij rekening moet worden gehouden.

Dit kan de vervulling van deze selecterende taak soms wel eens Ingewikkeld maken, wij zijn een volkspartij. Wij zijn een inter-
kerkelijke partij. Dat moet ook blijken uit onze kandidatenlijsten. Hiervoor kunnen geen regels van bovenaf of vanuit een centraal punt worden gegeven. Hier moeten de besturen van de partjj- organen in overleg met de ledenvergaderingen als wijze mannen en vrouwen een beslissing nemen, die verantwoord is.

Een andere taak van een politieke partij is steeds geweest die van de communicatie, zoals voorlichting, meningsvorming en wat dies meer zij. Onderscheiden middelen worden ten koste van belangrijke financiële uitgaven daartoe gehanteerd. Ik behoef maar te noemen Nederlandse Gedachten, A.R. Post, de radio-uitzendingen en straks, naar verluidt — doch daarover hebben ons tot nu toe geen officiële berichten bereikt — de televisie-uitzendingen. In ditzelfde verband moet in niet mindere mate worden genoemd de op een ander vlak liggende arbeid van het College van Advies, resulterende in een groot aantal rapporten over belangrijke zaken. Terwijl tevens speciaal moet worden genoemd het werk van onze Arjos, onze jongeren-organisatie, die met een benijdenswaardige ijver en toewijding bezig is het toekomstige kader van onze partij te kweken.

Maar dit alles zal op geen stukken na het beoogde effect hebben, indien niet de kiesverenigingen en de centrales zoveel mogelijk dit werk vanuit hun verantwoordelijkheid mede verrichten.

Dit betekent b.v., dat de ledenwerfactie, welke voor de deur staat, het vooral van hen moet hebben, om daardoor tot een verbreding van de menselijke basis, waarop ons werk steunt, te komen.

Een taak, die wij in dit najaar ter hand willen nemen is een poging om te komen tot een verbetering van het meedenken en meespreken van de partij van onder af over allerlei politieke of niet-politieke zaken.

Daarom zullen wij gespreksgroepen, die onder leiding van de kiesverenigingsbesturen moeten worden gevormd, materiaal verschaffen en die groepen tevens vragen hun mening uit te spreken over datgene wat hen wordt voorgelegd. Op deze wijze kunnen wij aan de hand van ongeveer gelijktijdig binnengekomen rapporten — voor zover wij het niet wisten

— weten wat er ten aanzien van bepaalde punten in onze partij leeft. Dit bevordert wellicht een gezonde wisselwerking in de relatie tussen leiding en leden, die belden naar ik hoop meer bevrediging zal schenken bij hun werk en bij het dragen van hun verantwoordelijkheid binnen onze partij.

En zo ben ik, na uitvoerige beschouwingen over vérstrekkende politieke aangelegenheden, die misschien bij sommigen uwer vertrouwde gedachten en gevoelens aan het schokken hebben gebracht, maar die ik heb gehouden als in hart en nieren antirevolutionair, tenslotte toch weer teruggekeerd tot ons gewone dagelijkse werk als politieke partij. En zo hoort het, geloof ik, ook. Met de belijdenis in het hart en met de blik op de toekomst zullen wij toch metterdaad vandaag hebben te doen, wat onze hand vindt om te doen.

Met deze woorden verklaar ik deze najaarsvergadering van het Partij Convent voor geopend.